

8. פטור לישראלים שחוזרים הביתה על השקעות בחו"ל³⁶³ -

הכנסות פסיביות ורווחים מנכסים בחו"ל³⁶⁴

8.1 מבוא

בעוד שהרפורמה מוציאה את העוקץ מביצוע Relocation והגירה של יחידים וחברות תושבי ישראל למדינה זרה, הרי שלגבי יחידים, עולים חדשים וישראלים לשעבר, שחוזרים הביתה לישראל היא מיטיבה ומשנה מספר כללים שהיו קיימים עד כה. הרפורמה מעודדת את העלייה והחזרה לישראל על-ידי הרחבת חלק מתנאי הפטור בהסדרים המכונים "סעיפי הציונות" בפקודת מס הכנסה, ובחלקם האחר היא מצמצמת ומחמירה. באותן נקודות מרחיבות יוצרת הרפורמה תמריץ חיובי לעלות לישראל. הפטורים האמורים חלים על יחידים בלבד. חברות, שמבצעות שינוי מקום מושב על-ידי העברת הניהול והשליטה לישראל, אינן זכאיות ליהנות מהפטורים הללו. בהמשך, נראה כי הרפורמה מעודדת את העלייה והחזרה לישראל על-ידי הרחבת הפטור הקיים ממס רווח הון, והענקת פטור על הכנסות פסיביות מחו"ל לגבי עולים חדשים ותושבים חוזרים. בכך, היא יוצרת ומרחיבה, כאמור, את התמריץ החיובי לעלות לישראל.

8.2 פטור ממס רווחי הון ממכירת נכס בחו"ל ליחיד שנעשה

תושב ישראל

8.2.1 נוסח סעיף 97(ב) לפקודת מס הכנסה

³⁶³ שינוי החקיקה הרחיב את זכות מי שנעשה תושב ישראל לראשונה לפטור ממס משך 10 שנים מיום הפיכתו לתושב ישראל במקום 7 שנים שהיו קודם לתיקון.

³⁶⁴ הרחבת הפטור כאן למעשה הינה כרוכה בצמצום זכותם של עולים חדשים, כמו גם שאר תושבי ישראל, להיעדר חבות מס על הכנסות פאסיביות בחו"ל.

במסגרת הרפורמה תוקן סעיף 97(ב) לפקודה. סעיף זה מעניק פטור ממס על רווחי הון המופקים ממכירת נכסים זרים בידי עולים חדשים ותושבים חוזרים למשך 10 שנים³⁶⁵.

וזו לשונו:

- ”(ב) (1) יחיד שהיה לתושב ישראל לראשונה כבמשמעותו בסעיף 14, פטור ממס על רווח הון ממכירת נכס שהיה לו מחוץ לישראל לפני היותו לתושב ישראל, אם מכרו בתוך עשר שנים מהיום שהיה לתושב ישראל.**
- (2) הוראות פסקה (1) יחולו, בשינויים המחויבים, גם לגבי תושב חוזר כהגדרתו בסעיף 14, לגבי נכס שנרכש מחוץ לישראל בתקופת שהייתו מחוץ לישראל כאמור באותו סעיף, אם הנכס, לרבות הזכות או הזכות בחבר בני אדם תושב חוץ, אינו זכות במישרין או בעקיפין, לנכס שהיה מצוי בישראל, והכל אם מכרו בתוך עשר שנים מיום שהיה לתושב חוזר, אם רווח ההון אינו במפעל הקבע שלו בישראל.**
- (3) נמכר הנכס כאמור בפסקאות (1) או (2) לאחר שחלפו 10 שנים מיום שהיה היחיד לתושב ישראל או לתושב חוזר, לפי העניין, יהיה חלק רווח ההון הריאלי עד תום תקופת הפטור פטור ממס, ויתרת רווח ההון, חייבת במס בשיעור הקבוע בסעיף 97(ב);**
- לעניין זה, ”חלק רווח ההון הריאלי עד תום תקופת הפטור” - רווח ההון הריאלי כשהוא מוכפל ביחס שבין התקופה שמיום הרכישה עד למועד תום 10 שנים מיום שהיה לתושב ישראל ומחולק בתקופה שמיום הרכישה ועד ליום המכירה;”**

³⁶⁵ קודם לרפורמה היה הפטור משך 7 שנים בלבד.

(1) (ב) תושב חוץ פטור ממס על רווח הון ממכירת מניה אשר הוקצתה לו בשנת המס 2003 ואילך, בחברה שהייתה במועד ההקצאה חברה עתירת מחקר ופיתוח, תמורת השקעתו הכספית בה.

(2) שר האוצר, באישור וועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע כללים לביצוע סעיף זה.

(3) לעניין סעיף זה -

"חברה עתירת מחקר ופיתוח" - כהגדרתה בתקנות שקבע שר האוצר לפי סעיף 103א(ב), שהיא תושבת ישראל."

8.2.2 עד הרפורמה

עד הרפורמה יחיד שהפך להיות תושב ישראל היה פטור ממס על רווח הון ממכירת נכס שהיה לו מחוץ לישראל, לפני היותו לתושב ישראל. פטור זה ניתן לו אם הוא מכר את הנכס תוך 7 שנים מיום שהיה לתושב ישראל. על-כן ניתן פטור למכירת נכסי בית, מניות ואופציות שנמכרו בחו"ל למשך שבע שנים מיום תחילת התושבות בישראל. בהקשר זה עלו שלוש שאלות:

(1) האם הפטור חל על כל יחיד שהיה לתושב ישראל או שמא רק על כזה שקיבל מעמד של עולה חדש³⁶⁶?

(2) האם הפטור חל גם על תושב חוזר, דהיינו: על מי שהיה תושב ישראל בעבר, ירד מהארץ, הפך לתושב חוץ ואח"כ חזר והיה לתושב ישראל³⁶⁷?

(3) האם גם אם הנישום ייבא את הנכס לישראל, ורק לאחר מכן מכרו, יחול הפטור?

³⁶⁶ כנוסחו, הפטור חל על כל מי שהיה לתושב ישראל, לרבות תושבים חוזרים אזרחי ישראל, תיירים במעמד עולה חדש, ותושבים ארעיים.

³⁶⁷ לכאורה, לפי נוסח החוק גם מי שהיה תושב חוץ מכוח אמנות מס. שאלה זו רלוונטית גם כיום, אם כי החוק כפוף לתנאי שהות מינימום של 3 שנים בחו"ל. ראו להלן.

הדעה המקובלת נטתה להשיב על שאלות אלו בחיוב³⁶⁸, על-אף שלא היה לכך עיגון מפורש בחוק ואף-על-פי שנציבות מס הכנסה החזיקה בעמדה מנוגדת לגבי חלק מהשאלות הללו. לדוגמה, לגבי תושב חוזר, הנציבות סברה שהפטור לא חל, היות שהייתה בעמדה כי במקרים רבים אותו תושב לא חדל, למעשה, להיות תושב ישראל לאורך כל תקופת שהותו בחו"ל, לנוכח זיקתו הסובייקטיבית לישראל.

אך הכשל העיקרי בתנאי הזכאות לפטור היה נעוץ באיבוד הפטור לאחר 7 שנים באופן רטרואקטיבי. כלומר, אם הנכס נמכר לאחר חלוף 7 שנים מיום שהיה היחיד לתושב ישראל, כל הרווח היה חייב במס בישראל. הסדר זה גרם למעשה לנישום למכור את נכסיו האמורים, אף אם לא הייתה לכך כל הצדקה מבחינה כלכלית, מעבר לרצון ליהנות מהפטור. ואומנם, כשל זה קיבל מענה הולם ברפורמה.

8.2.3 לאחר הרפורמה

8.2.3.1 הארכה ל-10 שנים

ראשית, לאחר הרפורמה תוארך תקופת הפטור ממס רווח הון ליחיד שנעשה תושב ישראל ל-10 שנים ממועד היותו תושב ישראל, במקום 7 שנים על-פי הדין הקיים. משמע, מינואר 2003 רווחי הון ממכירת נכסי בית, מניות ואופציות יהיו פטורים ממס למשך עשר שנים מיום המעבר.

8.2.3.2 מי שנעשה לראשונה תושב ישראל

לגבי מי שנעשה לראשונה תושב ישראל³⁶⁹, לא ישתנו תנאי הפטור: נדרש שיהא מדובר במכירת נכס שנרכש על-ידי היחיד בחו"ל לפני היותו תושב ישראל.

8.2.3.3 תושב חוזר

³⁶⁸ קרי, הסעיף חל גם על אשרת תייר ללא תלות בתעודת עולה חדש וכן על תושב חוזר.
³⁶⁹ גם כאן לא נדרשת תעודת עולה חדש או אשרת ישיבת קבע. תושב הינו לפי הגדרות הפקודה, ולמעמד במשרד הפנים אין כל קשר לתנאי הפטור הקבועים בסעיף. נראה כי גם בהקשר לפטורים לתושבי חוץ על פקדונות בנק ומסחר בני"ע אין כל רלוונטיות לסוג אשרת השהייה בישראל, או להיעדרה של תעודת עולה חדש.

שנית, ייקבע במפורש כי הפטור יחול לתקופה כאמור גם לגבי יחיד שחדל להיות תושב ישראל, אשר שהה דרך קבע בחו"ל במשך לפחות 3 שנים רצופות לאחר שחדל להיות תושב ישראל (להלן: "תושב חוזר"). שאלה ראשונה בהקשר זה הינה האם יחול הסעיף על יחיד אשר בזמן שהותו בחו"ל נחשב תושב ישראל לפי הדין הפנימי, אך מכוח אמנת מס נחשב תושב זר? לדעתנו, התשובה חיובית הן מהטעם הלשוני - מקום בו חלה אמנת מס גוברת הוראותיה על הוראות הפקודה, כך שגם לעניין התשובות חלה האמנה, והן מהטעם ההגיוני- סעיף 97 (ב) נועד לפטור ממס יחידים אשר לא היו חייבים מס בישראל אילולא הפכו לתושבי ישראל, וכזה הוא המצב גם אם יחיד כלשהו לא נחשב תושב ישראל בהתאם להוראות אמנה בלבד.

אלא שכאן הוכנס תנאי נוסף. תנאי זה מוסיף מגבלה נוספת על מגבלות הפטור, החלים לגבי מי שנעשה לראשונה תושב ישראל. כדי שפטור זה יחול יש לעמוד בשני תנאים מצטברים: האחד, כי התושב החוזר רכש את הנכס מחוץ לישראל בתקופת שהייתו מחוץ לישראל³⁷⁰; השנייה, כי אותו נכס, לרבות הזכות או הזכות בחברה תושבת חוץ, אינו מהווה זכות במישרין או בעקיפין לנכס שהיה מצוי בישראל³⁷¹.

התנאי השני אינו מופיע ביחס לעולה חדש או לכל יחיד שאיננו בגדר תושב חוזר. לפיכך, אדם כאמור יהיה זכאי לפטור מלא ממס בישראל גם על רווח הון שנובע ממכירת נכס בחו"ל, המהווה זכות במישרין או בעקיפין לנכס המצוי בישראל. לדוגמה, מכירת מניות בחברה תושבת חוץ, שחלק או כל נכסיה מורכבים מנדל"ן הנמצא בישראל ו/או ממניות בחברות תושבות ישראל.

לא כן לגבי תושב חוזר. לדוגמה, תושב חוזר, שקיבל בזמן היותו תושב ארה"ב אופציות למניות בחברה תושבת ארה"ב, שלה יש חברת בת תושבת ישראל, ומימש אותן לאחר חזרתו לישראל והפיכתו לתושב ישראל, עשוי לחוב במס על המכירה באם נראה במניות משום זכות בעקיפין לנכס בישראל. לעניין זה נציין כי עולה השאלה האם מניות של חברת אם אכן מהוות משום זכות בעקיפין לנכסים המוחזקים על-ידי

³⁷⁰ יש לשים לב כי לא די בשהות בחו"ל, אלא נדרשת שהות בחו"ל כתושב חוץ 3 שנים. הפיכת פלוני לתושב חוץ, לאחר הגירתו מישראל לחו"ל, יכולה לקחת שנים. אשר על-כן, יש צורך להקפיד על מבחני בית קבע באמנות המס.

³⁷¹ ציינו קודם לכן כי כנראה שסעיף 100א גם כן לא יחול על נכס כזה, כך שלגביו נותר ככל הנראה תכנון המס שבא סעיף 100א לסגור.

החברה, לרבות מניות חברת בת. פסיקת בתי המשפט בישראל בסוגיה זו אינה אחידה. לפי הילכות **שלוש**³⁷² ו**סולל בונה**³⁷³ החזקה במניה אינה מהווה זכות בעקיפין לנכסי החברה, בעוד שבעניין **גרינבוים**³⁷⁴ נקבעה הלכה אחרת.

8.2.3.4 שמירת הפטור גם לאחר 10 שנים - פטור יחסי

שלישית, והחשוב מכל, לאחר הרפורמה ייקבע כי במכירת הנכס לאחר תום תקופת 10 השנים יחול המס באופן יחסי. קרי, חבות מס בישראל תהיה רק על חלק רווח ההון הריאלי, שנצבר יחסית לתקופת ההחזקה בנכס מתום תקופת 10 השנים מיום שהיה היחיד לתושב ישראל או לתושב חוזר. עליית הערך, הנמדדת ליניארית שרירותית ממועד זה ואילך, תהא חייבת במס בישראל בשיעור של 25%.

חישוב מס רווח ההון לגבי נכס שנמכר לאחר 10 שנים, כאמור, ייעשה, אפוא, באופן יחסי, בשיטה ליניארית, בהתאם ליחס התקופות, ובניכוי "חלק רווח ההון הריאלי עד תום תקופת הפטור".

8.2.3.5 "חלק רווח ההון הריאלי עד תום תקופת הפטור"

הינו רווח ההון הריאלי, כשהוא מוכפל בהפרש שבין התקופה שמיום הרכישה עד למועד תום 10 שנים מיום שהיה לתושב ישראל ומחולק בתקופה שמיום הרכישה ועד ליום המכירה.

לדוגמה: אם יחיד תושב חוץ רכש מקרקעין בחו"ל ב-1.1.1994, הפך להיות תושב ישראל ב-1.1.2004 ומכר את המקרקעין האמורים ב-1.1.2024 ברווח ריאלי של 1 מיליון דולר, הרי הרווח הפטור ממס בישראל יהא 666,666 אלף דולר = 1 מיליון דולר * 20 שנה / 30 שנה.

³⁷² ע"א 382/67 **שלוש נ' חברת יפת בע"מ**, פ"ד כב(2) 135.

³⁷³ עניין **סולל בונה** (לעיל, הערה 143), ה-8.

³⁷⁴ ע"א 200/78 **גרינבוים נ' פ"ש ת"א**, פד"א ו, 315.

8.2.3.6 מה דינו של עולה חדש או תושב חוזר שלאחר מספר שנים החליט לרדת

שוב מהארץ?³⁷⁵

לכאורה, לפי הפיקציה האמורה³⁷⁶ יחול לגביו אירוע מס רעיוני ויראוהו כאילו מכר את כל נכסיו, בין אלו שנמצאים בישראל ובין אלו הנמצאים בחו"ל, במועד שבו חדל להיות תושב ישראל³⁷⁷. אך מכוח ההקלה לעולה חדש ולתושב חוזר, הנכסים בחו"ל זכאים כאמור לפטור ממס רווח הון בישראל במשך 10 שנים מיום שעלה או חזר אותו אדם לישראל. האם יש בעזיבתו את ישראל, לאחר מכן, כדי לבטל את הפטור האמור? נראה לנו שלא. לדעתנו, יש לסייג את אירוע המס הרעיוני הנ"ל, כך שעליית הערך של הנכסים בחו"ל, שחלה בין התקופה שמיום הרכישה עד למועד תום 10 שנים מיום שהיה הלה לתושב ישראל, תהא פטורה ממס רווח הון בישראל, גם אם החליט הנישום לרדת מישראל לאחר מספר שנים.

8.2.3.7 כפל פטור על בסיס בינלאומי

השלכה חשובה נוספת, הרלוונטית לגבי ישראלים שחוזרים לישראל, נעוצה בשילוב שבין הדין הפנימי של ישראל ובין הוראות אמנות המס של ישראל. שילוב כזה, עשוי לעיתים תכופות לזכות את הנישום בכפל פטור ממס על בסיס כלל עולמי, קרי - הן במדינת המקור והן במדינת המושב. כך, למשל, עשויים להיות פני הדברים במקום שיחיד, להבדיל מחבר בני אדם, מהגר לישראל והופך לתושבה.

לדוגמה: ג'ונתן, יחיד תושב דרום-אפריקה, הינו בעל הנכסים הבאים:

1. מניות ב-Com 9, חברה תושבת דרום-אפריקה.
2. מניות ב-Johnatan's Property, חברה תושבת דרום-אפריקה ש-10% מנכסיה מורכבים ממקרקעין בצ'כיה ו-90% הנותרים ממקרקעין בישראל.

³⁷⁵ הכוונה לשינוי מקום מושבו למושב במדינה פלונית בחו"ל.

³⁷⁶ סעיף 100א לפקודה.

³⁷⁷ מועד זה איננו חופף דווקא למועד העזיבה של ישראל.

ביום 1.1.2000 מחליט ג'ונתן להגר מדרום-אפריקה ולעלות לישראל. לאחר 9 שנים, משהפך לתושב ישראל, הוא מוכר את מניותיו בשתי החברות הנ"ל, ומפיק מכך רווח הון בסך 10 מיליון דולר.

בנסיבות אלה, בהתאם לאמנת המס בין ישראל לדרום-אפריקה³⁷⁸ ולאמנה בין ישראל לצ'כיה³⁷⁹, בהתאמה, הרווח יהא פטור ממס בדרום-אפריקה ובצ'כיה, כאשר רק ישראל תורשה להטיל מס. לכאורה, על-פי שיטת המיסוי הפרסונלית, ישראל תחייב את ג'ונתן במס בסך של 2.5 מיליון דולר (25%). אלא מאי? שלאור ההקלה לישראלים שחוזרים לישראל, כאמור לעיל, ולאור העובדה שטרם חלפו להן 10 שנים מיום שהיה ג'ונתן לתושב ישראל, אותו רווח יהיה פטור לחלוטין ממס גם בישראל. בעובדה ש-90% מנכסי החברה השנייה מורכבים ממקרקעין הנמצאים בישראל לא יהיה בכדי לגרוע ממסקנה זו³⁸⁰.

אנו רואים כי בתכנון מס נכון, ניתן יהיה ליהנות מכפל פטור ממס על רווח ההון: בישראל- מכוח סעיף 97(ב) לפקודה ובמדינת החוץ שבה נמצא הנכס - מכוח אמנת המס הרלוונטית (שבין מדינה זו למדינת ישראל).

8.3 פטור ממס על הכנסה פסיבית שמקורה בנכס בחו"ל ליחיד

שנעשה תושב ישראל³⁸¹

8.3.1 נוסח סעיף 14 לפקודת מס הכנסה

במסגרת הרפורמה תוקן סעיף 14 לפקודה. הסעיף מעניק פטור ממס על הכנסות פאסיביות³⁸² מנכסים זרים לעולים חדשים ולתושבים חוזרים למשך 5 שנים, וכן על הכנסות מעסק של עולה חדש במשך 4 שנים.

³⁷⁸ סעיף 13(3) לאמנת המס בין ישראל לדרום-אפריקה עוסק במיסוי רווחי הון מנכסים שאינם מקרקעין, וקובע כי זכות המיסוי במקרה דנן תינתן למדינת המושב, היא ישראל, בלבד. וזו לשונו:

"רווחים מהעברת כל נכס אחר יהיו בני מס רק במדינה המתקשרת שבה נמצא מקום מושב המעביר."

לכלל זה קיימים לעיתים חריגים.

³⁷⁹ סעיף 13(4) לאמנה בין ישראל לצ'כיה עוסק במיסוי רווחי הון וקובע כדלקמן:

"רווחים מהעברת מניות בחברה שהיא תושבת מדינה מתקשרת, ניתן לחייבם במס באותה מדינה."

³⁸⁰ פטור כפול זה יחול לדעתנו גם אם החברות הללו יהפכו לאחר עליית הנישום לישראל לתושבות ישראל. למשל, משום שהשליטה על עסקיהן וניהולן יופעלו מישראל.

³⁸¹ עד לרפורמה (1.1.03) היו הכנסות אלו מחוץ למסגרת החיוב במס לפי פקודת מס הכנסה.

וכך קובע הסעיף:

- (א) "יחיד שהיה לתושב ישראל לראשונה יהיה פטור ממס במשך 5 שנים מהמועד שהיה לתושב ישראל, על הכנסות מריבית, מדיבידנד, מקצבה, מתמלוגים או מדמי שכירות, שאינן הכנסות מעסק, ושמקורן בנכסים מחוץ לישראל אשר היו לו לפני שהיה לתושב ישראל ושנותרו בידיו לאחר שהיה לתושב ישראל, אלא אם כן ביקש אחרת, לעניין ההכנסה, כולה או מקצתה.
- (ב) יחיד כאמור בסעיף קטן (א), יהיה פטור ממס, במשך 4 שנים מהמועד שהיה לתושב ישראל, על הכנסות מעסק שהיה לו מחוץ לישראל במשך 5 שנים לפחות לפני שהיה לתושב ישראל לראשונה.
- (ג) הוראות סעיף קטן (א) יחולו, בשינויים המחויבים, גם על הכנסות כאמור באותו סעיף קטן של יחיד שחדל להיות תושב ישראל ושהה דרך קבע מחוץ לישראל שלוש שנים רצופות לפחות לאחר שחדל להיות תושב ישראל (בסעיף זה - תושב חוזר), מנכסים מחוץ לישראל שרכש בתקופת שהותו מחוץ לישראל לאחר שחדל להיות תושב ישראל.
- (ד) שר האוצר, באישור וועדת הכספים של הכנסת, רשאי להתקין תקנות לפיהן מי שמרבית פעילותו העסקית מחוץ לישראל ולפני שהיה לתושב ישראל לראשונה ביצע השקעות שחל עליהן חוק לעידוד השקעות הון, יראו אותו, למשך תקופה שיקבע השר ובתנאים שיקבע, כתושב חוץ."

8.3.2 עד הרפורמה

³⁸² הכנסות הפרשי הצמדה ודמי ניכיון נעדרות מסעיף 14(א). אף-על-פי-כן, להערכתנו, יפטרו אותן על-פי הנחיות לפנים משורת הדין של נציבות המס. יש לשים לב כי הפטור להפרשי הצמדה נתון רק במקרים מוגדרים.

כל תושב ישראלי, לרבות עולה חדש ותושב חוזר, היו פטורים ממס בישראל על הכנסות פסיביות שהופקו בחו"ל. כך, לדוגמה, ריבית הנובעת מפיקדון בחו"ל, דיבידנד המחולק בחו"ל מחברה זרה, או דמי שכירות מנכס מקרקעין בחו"ל או קצבאות מחו"ל היו פטורים ממס עד 1.1.03. כך היה הדבר מאחר שבסיס המיסוי בפקודת מס הכנסה היה טריטוריאלי לגבי הכנסות פאסיביות עם הרחבה לגבי הכנסה המתקבלת בישראל³⁸³. היות שמקום המקור הגיאוגרפי של הכנסות אלה הינו מחוץ לישראל, הן לא חויבו במס בישראל כל אימת שהן לא נתקבלו לראשונה בישראל.

הרחבת השיטה הטריטוריאלי הישראלית, ביחס להכנסות שמקורן אם התקבלו לראשונה בישראל, לוותה בהסדר חד-צדדי למניעת מיסוי כפול³⁸⁴. הסדר זה חל רק במקרים שבהם לא ניתנה לתושבי ישראל הקלה (זיכוי או פטור) מכוח אמנת מס. לפי אותו הסדר תושב ישראל המתחייב במס בישראל על הכנסה שמקורה מחוץ לישראל, רק משום שהיא נתקבלה בישראל, זכאי לבחור בין שתי חלופות מיסוי: האחת, לחוב על הכנסה כאמור במס בשיעור מירבי של 25%, או בשיעור מירבי של 35% לגבי ריבית ודיבידנד על נייר ערך זר כמשמעותו בסעיף 16 לפקודה בנוסחו קודם לביטולו בתיקון 132; השנייה, לצרף את אותה ההכנסה ביחד עם סכום המס ששולם עליה מחוץ לישראל להכנסתו שמקורה בישראל, במידה שאכן יש לו הכנסה כזו, וליהנות מזיכוי בהתאם להוראות הפקודה, כאשר המס המקסימלי יהיה 50%.

בנוסף להקלה זו, מי שהפך להיות תושב ישראל היה זכאי לבקש מנציב מס הכנסה שיפטורנו על הכנסה שמקורה מחוץ לישראל, ואשר נתקבלה בישראל תוך 7 שנים מיום שהיה לתושב ישראל. פטור זה לא הוגבל להכנסות פסיביות בלבד.

8.3.3 לאחר הרפורמה

³⁸³ הרחבה נוספת הייתה מצויה בסעיף 45(4) לפקודה שחייב ריבית, דמי שכירות ותמלוגים ששילם תושב ישראל ותושב חוץ, אף אם מקורם היה בחו"ל.

³⁸⁴ ראו צו מס הכנסה (הנחה במס על הכנסות-חוץ של תושב ישראל), התשכ"ד-1963, 1504.

בעקבות המעבר למיסוי על בסיס אישי, הכנסות פסיביות המופקות ביד תושבי ישראל ממקורות בחו"ל תיכללנה ברשת המס הישראלית. כפועל יוצא מכך, ההרחבה לגבי הכנסה שנתקבלה בישראל³⁸⁵ והצו שהוצא לעניין זה יתבטלו.

עם זאת, בסעיף 14 לפקודה נקבע כי יחיד שנעשה לתושב ישראל, לרבות תושב חוזר העומד במגבלת השהייה בחו"ל, כאמור לעיל³⁸⁶, יוכל ליהנות מפטור במשך 5 שנים מהמועד בו הפך לתושב ישראל, לגבי הכנסת ריבית, דיבידנד, קצבה, תמלוגים או דמי שכירות שאינם בגדר הכנסות מעסק, אשר מקורן בנכסים מחוץ לישראל. לדוגמה: ריבית על-פיקדונות בנק בחו"ל, דיבידנדים המתקבלים מחברות תושבות חוץ בבעלותו, דמי שכירות מנכס מקרקעין הנמצא בחו"ל, קצבה ממעביד או קופ"ג זרה וכו'.

הפטור האמור יחול בתנאי שההכנסות נצמחו מנכסים שנרכשו בחו"ל ושהיו לו מחוץ לישראל לפני שנעשה תושב, או אם הוא תושב חוזר, בתנאי שהנכסים נרכשו אחרי צאתו מישראל. בנוסף להקלה זו, כוללת הרפורמה הקלות ביחס לעולים חדשים ותושבים חוזרים על-פיקדונות במוסד בנקאי בישראל.

בנוסף לפטור על הכנסות חוץ פסיביות, מעניק סעיף 14(ב) לעולה חדש פטור ממס על הכנסות מעסק שהיה לו מחוץ לישראל במשך 5 שנים לפחות לפני שהיה לתושב ישראל לראשונה. בשונה מהפטור ביחס להכנסות חוץ פסיביות, הניתן במשך 5 שנים, פטור זה יחול במשך 4 שנים בלבד מיום שהפך היחיד לתושב ישראל³⁸⁷. בשונה מהפטור בגין הכנסות פסיביות, פטור זה לא חל על תושבים חוזרים.

8.4 סעיף 14(ג) לפקודת מס הכנסה (תיקון זיילר)

8.4.1 נוסח הסעיף

³⁸⁵ סעיף 5(4)(א) לפקודה שאף הוא בוטל.

³⁸⁶ שנות שהייה בחו"ל לאחר שהפך לתושב חוץ.

³⁸⁷ יש לשים לב כי הזמן נמדד מיום הפיכת תושב חוץ לתושב ישראל, ולא מיום עלייתו לישראל או קבלת תעודת עולה חדש. שלושת אלו אינם חופפים בהכרח.

סעיף 14(ג) לפקודה, הוא סעיף 76 לחוק המתקן, קובע הוראת שעה לסעיף 14. סעיף זה דן בבעל שליטה ומנהל במפעל מאושר, וזו לשונו:

"יחיד שהיה לתושב ישראל ואשר הינו בעל שליטה ומנהל במפעל מאושר כמשמעותו בחוק עידוד השקעות הון, יהיה פטור ממס בשנות המס 2003 עד 2006 על הכנסות מריבית, מדיבידנד ומדמי שכירות, שאינן הכנסות מעסק ושמקורן בנכסים מחוץ לישראל אשר היו לו לפני שהיה לתושב ישראל או נכסים אחרים שבאו במקומם ושנותרו בידיו לאחר שהיה לתושב ישראל, וכן על רווח הון ממכירת אותם נכסים, אלא אם כן ביקש אחרת, לעניין ההכנסה, כולה או מקצתה."

8.4.2 הרקע לחקיקת הסעיף

חקיקת סעיף 14(ג) לוותה בביקורת ציבורית ועיתונאית מוגזמת ומיותרת. הסעיף מקנה למשך 4 שנים, למי שהיה תושב ישראל, פטור ממס על הכנסות פאסיביות מנכסים בחו"ל, וכן פטור ממס על רווח הון ממכירת אותם נכסים מניבים בחו"ל. הסעיף נחקק בעקבות לחץ של מר זיילר, תעשיין חרדי שהקים מפעל בנגב, אשר בסך הכל מביא תועלת למדינת ישראל, וראוי שילכו בעקבותיו רבים. תוצאת הסעיף איננה מוסיפה הרבה על סעיפים 14(א) ו-97(ב), ולפיכך נדון רק באותם הבדלים בין הסעיפים הללו לבין הוראת השעה בסעיף 14(ג) לפקודה. הסעיף עצמו מוצדק, לדעתנו, ויש בו פיצוי למי שעלה לישראל וייסד מפעל מאושר.

8.4.3 יסודות הסעיף החורגים מסעיפים 14 ו-97

פטור למכירת נכסים בחו"ל שנרכשו לחילופי נכסים בחו"ל, גם אם החילופין נעשו לאחר שבעליהם היה תושב ישראל.

8.4.4 מי שנעשה לתושב ישראל לפני יותר מ-7 שנים

קיים יתרון על-פי סעיף 14(ג) לעומת סעיף 14(א). על-פי סעיף 14(ג) יינתן פטור עד תום שנת המס 2006 על הכנסות פאסיביות בחו"ל של בעל שליטה במפעל מאושר, גם אם הינו תושב ישראל כבר יותר מ-5 שנים.

8.4.5 סיכום פטור לפי סעיף 14(ג) (תיקון זיילר)

יתרונות הסעיף, מתן פטור ל-4 שנים נוספות לעומת סעיף 14 החדש, למי שהפך לתושב ישראל לפני יותר מ-5 שנים, ופטור מרווחי הון עד תום 2006 על נכסים בחו"ל, או נכסים שהחליפו אותם נכסים, אם החילוף נעשה לאחר היותו תושב ישראל, ואף אם תמו 10 שנים מאז שהפך תושב ישראל. יתרונות אלו הם שוליים והיה ראוי להעניקם לכל עולה חדש שייסד מפעל מאושר בנגב כמו מר זיילר.

8.5 המלצות למי שמתכוון לעלות או לחזור לישראל ולמי

שכבר עשה כן

להלן מספר המלצות:

8.5.1 הקדמת הכנסות טרם סיום תקופת 5 השנים

מכיוון שלאחר 5 שנים מסתיימת תקופת הפטור על הכנסות פסיביות, מוצע, אפוא, להקדים הכנסות בטרם סיום התקופה. למשל: לחלק דיבידנד מראש גם משערוך נכסים אם דיני התאגידים בחו"ל מתירים זאת. לקבל דמי שכירות מראש למספר שנים מראש וכו'. לעומת זאת, לגבי רווח ההון אין צורך למהר ולמכור את הנכס בתוך תקופת 10 השנים, היות שהפטור חל באופן ליניארי כאמור לעיל³⁸⁸, משמע רק הרווח היחסי שנצבר לאחר תקופה זו יחויב במס.

³⁸⁸ גם השגת בסיס חדש איננו בהכרח טוב יותר ממסוי חלקי בלבד על עליית ערך לפי נוסחת החיוב הליניארי שבסעיף 97(ב) לפקודה.

8.5.2 ביצוע השקעות בחו"ל קודם לעלייה או לחזרה לישראל

היות שתחולת הפטור היא רק לגבי רווחים הנובעים מנכסים בחו"ל, לתושב חוץ המתעתד להפוך לתושב ישראל, אשר מחזיק ברשותו עודפי מזומנים ושוקל לרכוש נכס בחו"ל, כדאי לשקול לקנות את הנכס בחו"ל לפני עלייתו לישראל. לכשיהפוך לתושב ישראל, כשברשותו מצויים כבר נכסים בחו"ל, ייחנה מפטור ממס בישראל במשך 5 שנים על הכנסות פסיבית כאמור לעיל, וכן מפטור ממס רווח הון בישראל במשך 10 שנים. הפטור יישמר חלקית גם אם הנכס לא נמכר בתוך 10 השנים. כאשר הנכס בחו"ל איננו מקרקעין או מניות ב"חברת מקרקעין", יחול על הרווח, דרך כלל, פטור גם במדינה שבה נמצא הנכס, הכל בהתאם לאמנה הרלוונטית. ברוב אמנות המס שישראל הנה צד להן, נקבע כי אם הנכס איננו מקרקעין או מניות ב"חברת מקרקעין" רווח ההון יהי פטור ממס גם במדינה בה נמצא הנכס. התוצאה, פעמים רבות: כפל פטור ממס. על ההכנסות הפסיביות מריבית ומדיבידנד יחול בחו"ל שיעור מס מופחת שנע בין 5% ל-25%, הכל בהתאם לאמנה הרלוונטית. על הפנסיה יחול בדרך כלל פטור ב-2 המדינות במשך 5 שנים. אח"כ ניתן יהיה לחייב את הפנסיה בישראל רק בשיעור שהיה הפנסיונר מתחייב בחו"ל לפני עלייתו לישראל. לעומת זאת, את דמי השכירות ניתן יהיה לחייב במס במדינה שבה נמצאים המקרקעין ללא הגבלת שיעור - בדרך כלל, בין 0% ל-30%.

אם, לעומת זאת, יקנה פלוני את הנכסים בחו"ל לאחר שהפך לתושב ישראל, יהיו ההכנסה ורווח ההון חייבים דרך כלל במס בישראל בשיעורים הרגילים שיחולו לאחר הרפורמה.

8.5.3 ביצוע השקעות בחברות זרות בעלות נכסים בישראל קודם לעלייה לישראל

מי שהפך תושב לראשונה יהיה זכאי משך 10 שנים לפטור גם על זכויות בעקיפין ביחס לנכס בישראל, וגם על מניות בחברות זרות בעלות נכסים בישראל. לפטור זה זכאי מי שהפך לראשונה לתושב ישראל. לפיכך, אדם כאמור יהיה זכאי לפטור מלא ממס בישראל גם על רווח הון שנובע ממכירת נכס בחו"ל, המהווה זכות

במישרין או בעקיפין לנכס המצוי בישראל. לדוגמה, מכירת מניות בחברה תושבת חוץ, שחלק או כל נכסיה מורכבים מנדל"ן הנמצא בישראל ואיננה איגוד מקרקעין, ממניות בחברות תושבות ישראל, רכישת מניות או זכויות אלו לאחר עלייה לישראל, לא יזכה אותו בפטור ממס. לכן, על תושב חוזר לוודא שאין לנכס בחו"ל כל זיקה ישירה או עקיפה לנכס המצוי בישראל. לדוגמה, על מכירת מניות בחברה תושבת חוץ, שחלק או כל נכסיה, מורכבים מנדל"ן הנמצא בישראל ו/או ממניות בחברות תושבות ישראל, לא יחול הפטור. רק הרווח שנצמח לגבי מניות שאין להן זיקה לישראל יהיה פטור ממס בישראל. עולה חדש, לעומת זאת, יהיה פטור על כל הרווח, אפילו אם נבע ממכירת נכס בחו"ל המהווה זכות בעקיפין לנכס בישראל.

8.5.4 מימוש אופציות למניות

לתושב חוץ או לתושב חוזר, המחזיק באופציות ומתעתד לעלות או לחזור לישראל, ייטב לשקול לממש את האופציות טרם הפיכתו לתושב ישראל. בדרך זו, לכשיהפוך לתושב ישראל יהיה בידי נכס בחו"ל שהגיע לידי טרם הפך לתושב ישראל, כך שיהנה מהפטור על רווחי הון במשך 10 השנים מיום הפיכתו לתושב ישראל. הפטור ממס רווח הון בישראל יחול אף אם המניה תימכר במועד מאוחר יותר באופן יחסי כמוסבר לעיל.

כאמור, רווח הון ממכירת מניות של חברה תושבת מדינה, הקשורה באמנת מס עם ישראל, תהא פטורה דרך כלל ממס גם במדינת המושב של החברה. אך לא תמיד כך. הפטור תלוי כאמור באמנה הרלוונטית. למשל, על-פי האמנה בין ישראל לארה"ב, אדם שהיה לתושב ישראל ומכר מניות בחברה תושבת ארה"ב לא יהיה פטור ממס בארה"ב מכוח האמנה, אם שהה בארה"ב במשך לפחות 183 ימים בשנת המס בה בוצעה המכירה. מכאן, שייטב לתושב ארה"ב, שהפך לתושב ישראל, לא למכור את המניות באותה שנת מס אלא להמתין לפחות לשנת המס הבאה, שבמהלכה הוא לא שהה בארה"ב במשך תקופה כאמור. כך, הוא יזכה לנכס פטור ממס בישראל והן לפטור ממס בארה"ב (ובתנאי שאיננו אזרח ארה"ב).

יש לשים לב, לעומת זאת, כי מימוש האופציה עובר להפיכתו לתושב ישראל יביא, ככל הנראה, לשלילת ההקלה בישראל (אם כי ניתן לטעון כי המניה משמרת את הפטורים שהיו חלים על האופציה בהיותה מעין המשך ישיר של אותו הנכס).

אך יש לשים לב כאן גם להיבט נוסף: מימוש האופציות, ללא מכירת המניות מיד לאחר מכן חושף את בעל האופציה לסיכון של ירידת שווי המניה לאחר מימוש האופציה ותשלום המס על בסיס הפרש שבין עלות ממימוש האופציה לבין שווי המניה בזמן המימוש. במקרה כזה, עלול אותו אדם למצוא עצמו נישום למס על בסיס הפרש זה, על-אף שהמניה נמכרה מאוחר יותר לפי שווי נמוך יותר. זאת ועוד, אותו אדם עשוי להתחייב במס גם במדינת המושב של החברה במועד מימוש האופציות, בהתאם לאמנת המס הרלוונטית, סיווג ההכנסה, וטיב הפעילות. נושא זה של אופציות לעובדים גם כן עבר שינוי יסודי ברפורמה, בה ניתנו פתרונות לבעיה שהועלתה לעיל. נרחיב על כך במסגרת נפרדת להלן.